

NEVZAT ÜSTÜN'ÜN HİKÂYELERİNDE ANADOLU KÖYLÜSÜ

Tuba ŞAKAR ÇEVİK*

Özet

Türk hikâyeciliği, Tanzimat Dönemi ile birlikte modernleşme sürecine girmiştir. Bu süreçte teknik ve tematik açıdan yapılan yenilikler, ilk dönem eserlerinde kendini yeterince hissettirmese de zamanla gözle görülür hale gelir. Daha çok bireysel ve sosyal konular etrafında gelişen hikayeciliğimize Anadolu insanına dair yaşantılar ise ancak Millî Edebiyat Dönemi ile birlikte girmiştir. Nitekim bu dönemde başlayan Anadolu'ya yönelim Cumhuriyet Dönemi'nde zirve noktalara ulaşmıştır; 1950'li yıllarla birlikte yaygın bir Köy Edebiyatı anlayışı da ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede yazılan hikâyelerin pek çoğunda Anadolu insanının sosyal meselelerinin şahıslar bağlamında ön plana çıkarıldığı görülmektedir. 1960 sonrası Türk hikâyeciliğinin önemli isimlerinden biri olan Nevzat Üstün (1924-1979), Anadolu insanının problemlerine pek çok hikâyesinde temas etmiştir. Bu çalışmada Nevzat Üstün'ün Yaşama Duvarı (1964), Almanya Almanya (1965) Çıplak (1966), Akrep Üretim Çiftliği (1968) ve Boğaların Ölümü (1975) kitaplarında yer alan şahıslar içerik analizi çerçevesinde kadınlar, erkekler ve çocuklar başlıkları altında tasnif edilerek bu kişilerin Anadolu yaşantılarına dair tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nevzat Üstün, Hikâye, Edebiyat, Anadolu, Anadolu Köylüsü

THE ANATOLIAN PEASANT IN NEVZAT ÜSTÜN'S STORIES

Abstract

In Turkish Literature, the Turkish storytelling that entered modernization with the Tanzimat Period had initially taken a step into the transition process by means of copyrighted works imported from the West. Even if the innovations could not make themselves apparent sufficiently in the early works, they became evident in time: considering the Turkish storytelling in terms of context, it seems that the artists have touched on individual issues starting from the Tanzimat Period, including the Servet-i Fünun Period and Fecr-i Ati Period; however, the writers have henceforth started to turn to social issues in the ongoing process with the national consciousness raised by the War of Independence period; thus, the tendency to Anatolia that began within this period reached its peak in the Republican era, one of the major underrated storywriters after 1960, Nevzat Üstün's tendency to Anatolia, to which he himself belongs, and his touch on the problems of the Anatolian people are appreciable in his many stories. In this study, Yaşama Duvarı, Almanya Almanya, Çıplak, Akrep Üretim Çiftliği, and Boğaların Ölümü, which are in Nevzat Üstün's corpus, the people in his stories he places the Anatolian peasant at the center, are classified in the context of women, men, and children, and attempt to make inferences about the lives of those people.

Keywords: Nevzat Üstün, Story, Literature, Anatolia, Anatolian peasant

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, tubaa55.ts@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7838-2377.

Extended Abstract

In Turkish Literature, the Turkish storytelling that entered modernization with the Tanzimat Period had initially taken a step into the transition process by means of copyrighted works imported from the West. Even if the innovations could not make themselves apparent sufficiently in the early works, they became evident in time: considering the Turkish storytelling in terms of context, it seems that the artists have touched on individual issues starting from the Tanzimat Period, including the Servet-i Fünun Period and Fecr-i Ati Period; however, the writers have henceforth started to turn to social issues in the ongoing process with the national consciousness raised by the War of Independence period; thus, the tendency to Anatolia that began within this period reached its peak in the Republican era, one of the major underrated storywriters after 1960, Nevzat Üstün's tendency to Anatolia, to which he himself belongs, and his touch on the problems of the Anatolian people are appreciable in his many stories. In this study, Yaşama Duvarı, Almanya Almanya, Çıplak, Akrep Üretim Çiftliği, and Boğaların Ölümü, which are in Nevzat Üstün's corpus, the people in his stories he places the Anatolian peasant at the center, are classified in the context of women, men, and children, and attempt to make inferences about the lives of those people. We have studied the stories named "Aşk", "Mustafa'nın Sıcağı", "Doğum", "Hapishaneden Çıkan Kadın", "Dul Kadın", "Almanya Almanya", "Bir Hikâye", "Bir Ölü Konuşuyor", "Bir Kadının Değeri", "Anadolu'da Kentli Bir Kız", "Akrep Üretim Çiftliği", "Dul Kadın", "Bir Aşk Cinayeti", "Yaşayanlar", "Kara Tren", "Elmalık Bekçisi", "Uzun Ev", "Bir Kadın", "Suç ve Ceza", "Suçlu", "Kırmızı Balık", "Bir Çocukluk Anısı", "Çocukluk", "Orospu", "Çıplak", "Nazife" from the fise books that are subjects of the analysis.

When we look at Nevzat Üstün's published stories from a brood perspective, we can see that he mentioned mostly people of lower social ranks and their livings. The people in the Anatolian villages where he visited for sightseeing and political propaganda all the time became a central point. The social relations, cultural levels, and family lives of the people in question are the subjects he pointed out. It has been specified that Nevzat Üstün emphasized on the Anatolian women's and girls position in society, the mall dominant society and the problems of overseership in his Works in question he criticized the system in most of them. He repeatedly criticized the Anatolian people's livings behind the times, the government officers' disregarding the rurals, the illiberalness due to the lock of educational compoign, and the locals' misbehavior on women and children in almost every work. Nevzat Üstün generally touched on the outcasts, fogiesand sibgles in the social surroundings that he himself belonged to. Nevzat Üstün, who pointed out the degradatio of the uneducated society on all occasions, remarked especially the isolation of the girls under age who were masried and the neglectedness of womenin the male dominant system. Most of the women who were presented deprecatively in his stories are voia-less women who were seen as creatures that were exploited sexually and physically and were also objectified by society. Another issue that stands out in Nevzat Üstün's five story books is the poor peasants who suffered from the hegemony of the overseership. It was considered as society's learned helplessness that the people were not troubled with the situation in which they had to submit the products that they acquired after they had worked hard all year round. It was seen as a labor exploitation that the overseer was idolized and served submissively by them. Considering the relations between women and men in the stories, men's freedom and women's coptivity are remarkable. The men, who are free to do anything, do not abstain from outraging, abuse the women, and snub them. Another remarkable issue is that women are not troubled by this situation. That the women bow to the men's opinions and were vulnerable to every accusation asserted the women's status in society and family. One of the representatives of the social realist view in Turkish literature, Nevzat Üstün, realistically reflected the deficiencies of society from the objective that he directed to Anatolia via his stories.

Giriş

Türk edebiyatının kilometre taşlarından biri olan hikâye türü, Tanzimat Dönemi'nin başlangıcı olarak kabul edilen XIX. yüzyıl ile birlikte Batılı manada gelişim göstermeye başlamıştır. Divan edebiyatı ve Halk edebiyatı anlayışının etkili olduğu dönemlerde nesir türlerine yeterli ilgi gösterilmemiştir. “Eski Türk Edebiyatı çok büyük ölçüde nazma dayanır. Sanat göstermek isteyen hüner sahipleri doğal olarak manzum hikâyeyi tercih etmektedir, zira ‘nesr halk, nazm ise padişah gibidir.’ (Kavruk, 1998’den) Bu sebeple mensur eser vermek fazla önemsenmemiş, hatta küçümsenmiş, alay konusu olmuştur.”¹ Tanzimat ile birlikte nesir türünde yenilikler yapılarak Batı’daki roman, hikâye, tiyatro gibi türleri Türk edebiyatına kazandırmışlardır.

Türk edebiyatında hikâye türünde yazılmış eserlere her dönemde rastlanmaktadır; ancak modern anlamda yazılmış ilk örnekleri Tanzimat Dönemi ile birlikte ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yer alan eserler, Divan edebiyatından ve Halk edebiyatından izler taşısa da yenilikçi bir anlayış göze çarpmaktadır. Ahmet Mithat Efendi’nin Batılı manada yazılmış ilk hikâye kitabı *Letaif-i Rivayat*’ını bu duruma örnek göstermek mümkündür.

Letaif-i Rivayat’ın yanında, geleneksel hikâyeden modern hikâyeye geçişte ara nesil eserlerine, Giritli Aziz Efendi’nin *Muhayyelat*’ını ve Emin Nihat’ın yazdığı *Müsa-meretname*’sini eklemek mümkün olacaktır. Bu iki eserin yapı bakımından geleneksel unsurlar taşıdığı gözlemlenir.

“Aziz Efendi’nin 1796/97’de yazdığı *Muhayyelat*, eski hikâyemizin tüm özelliklerini az çok içermektedir. “Binbir Gece” ya da “Binbir Gündüz” türünden masalları benimsemiş bir anlayış benzeş yönsemelerle yapıtta yansır. Cinler, periler, doğaötesi güçler *Muhayyelat*’ı çağımıza etkiyemeyecek kerte eskitmiştir... Aziz Efendi’nin tek ilginç yanı, yeni bir öyküye, evrensel anlamıyla bir öyküye kaynak olabilecek tek özelliği olayları tarih ötesi bir zamanda geçirmesine karşın, yer’i İstanbul’un 18. yüzyıl yaşamından seçmiş olmasıdır... Ahmet Mithat’la Emin Nihat’ın ürünlerine topluca bakarsak, Tanzimat Edebiyatı’nın ilk öykülerinin *Şark hikâyesi* geleneğinden oldukları sonucunu çıkarabiliriz.”²

Tanzimat edebiyatının başlangıcında yazılmış hikâye örneklerini, Türk öykücülüğünün eskiden yeniye geçişinin bir yolculuğu olarak kabul etmek mümkün olacaktır. Nitekim Nabizade Nazım’a kadar eskiden kopulmadan yeni olana alışılmaya çalışılmıştır.

Servet-i Fünun Dönemi’ne gelindiğinde, öykü türünde önceki döneme kıyasla daha bireyci örneklerin ortaya çıktığı görülmektedir. “Kapalı, dar bir sosyal ortam-

1 Ayşenur Külahlıoğlu İslam, “Cumhuriyet Dönemi Türk Hikayesi”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, ed. Ramazan Korkmaz, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2014), 341-342.

2 Selim İleri, “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Türk Dili, Türk Öykücülüğünün Özel Sayısı*, der. Ömer Asım Aksoy, (Ankara: Yorum Basımevi, 2018), 2-3.

da, kişinin kendi ve dünya ile uyumsuzluğundan doğan sorunlarını, sıkıntılarını ve iç çatışmalarını anlatan öykülerde Maupassant-vari bir anlatım tekniği görülür. Olayların genel olarak tek düze bir zaman ve mekân boyutunda cereyan ettiğini öykülerin, klasik bir olay örgüsü vardır.”³ “Servet-i Fünun Edebiyatı’nda öykü dalına eğilmiş en önemli yazar Halit Ziya Uşaklıgil”⁴ dir.

Türk hikâyesinin önemli gelişim yaşadığı döneminden birisi de Millî edebiyattır. Gerek dil alanında gerekse muhteva alanında yenilik gösteren hikâyeye türünün bu dönemdeki en önemli temsilcisi, Ömer Seyfettin’dir. Millî Edebiyat Dönemi hikâyesinin dikkat çeken özelliklerinden birisi yazarların Anadolu’ya yönelimidir. “XX. yüzyılın, başında toplum olarak girdiğimiz kurtuluş mücadelesi, merkez olarak İstanbul’u tercih eden yazarların, yönlerini Anadolu’ya çevirmelerine de neden olur. Anadolu ve Anadolu insanı bu dönemde hikâyelerde kazandığı yeri günümüze kadar korumuştur.”⁵

Türk edebiyatında hikâyeye, tarih boyunca gelişim açısından oldukça uzun bir yol katetmiştir. Bu yolun en uzununu şüphesiz hâlâ durmaksızın devam eden Cumhuriyet Dönemi sahasında ilerlediği yoldur. Tanzimat’tan bugüne değin modern anlamda gelişimi başlayan tahkiyeli türler, zaman içerisinde olgunlaşarak gerek muhteva gerekse biçim açısından edebî manada önemli noktalara gelmiştir. Oldukça geniş bir sahaya sahip Cumhuriyet Dönemi öyküsü, birçok sanatçıyı yazın hayatına kazandırmıştır.

*“1940’ların ikinci yarısından sonra maziye ve ferdin iç dünyasına dönüş temalarını, II. Dünya Savaşı’nın etkileri, demokratikleşme sürecinin izleri ve unutulmuş köy gerçeği takip eder. İhtilaller ve askeri müdahaleler ise 1970’ten sonra Türk hikâyesini etkilemeye başlar. İç ve dış göçler, parçalanmış aileler, gecekondu sorunu, kadın hakları, inanma arzusu, dine ve geleneğe dönüş, cinsellik ve nihayet insan tekini kendi ben’i ile iç mücadelesi de son otuz yılın hikâyesinde farklı yönleri ile işlenen temalar olarak kendisine yer bulur.”*⁶

Edebiyatımızın ilk taşra hikâyesi olarak görülen eseri *Karabibik*’tir. Anadolu insanının problemlerine ayna tutan eserler Millî edebiyat sahası içerisinde gözle görülür hale gelmiştir. Millî mücadelenin hüküm sürdüğü bir zaman diliminde ortaya çıkan Millî edebiyat benzer eğilimlerle yazan sanatçıların memleket edebiyatını yaratmalarını sağlamıştır. Ayrıca taşrada yaşayan insanların sorunlarına edebî bir pencere açılan bu dönemde, dilde sadeleşmenin yanında millî mücadelenin hissettirdiği duygulardan dolayı eserlerdeki temalar, genellikle Anadolu insanının sosyal

3 Ramazan Korkmaz, “Servet-i Fünun”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, ed. Ramazan Korkmaz, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2014), 178-179.

4 İleri, “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, 6.

5 Ayşe Demir, “Başlangıcından Cumhuriyete Kadar Ana Çizgileriyle Türk Hikayesi”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4/7 (2006), 110.

6 Ayşenur Külahhoğlu İslam, “Cumhuriyet Dönemi Türk Hikayesi”, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, ed. Ramazan Korkmaz, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2014), 343.

yaşayışından beslenmiştir. Bu dönemin önde gelen temsilcisi Refik Halit Karay'dır. "Refik Halit Karay'ın hikâyeleri ile birlikte Anadolu; yoksulluğu, cahil ve bağınaz çehresi, ihmal edilmişliği ile edebiyata yansır."⁷ Millî Edebiyat Dönemi'nin bir diğer önemli öykücüsü şüphesiz Ömer Seyfettin'dir. Tıpkı Refik Halit gibi toplumsal sorunlara değinerek önemli öyküler yazmış, dönemin Millî Mücadele ortamını edebiyatımıza öykü olarak yansıtmıştır. Dönemin toplumsal sorunlara değinen öykü yazarlarına Halide Edip Adıvar'ı ve Reşat Nuri Güntekin'i de eklemek mümkündür.

1940 sonrası Anadolu öykücülüğü ise çok daha somut ve detaylı olarak eserlere nakledilmiştir. Bu dönemde, Anadolu sahasını konu alan öykücüler arasında oldukça önemli isimler yer almaktadır. Sabahattin Ali, Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Kemal Tahir, Yaşar Kemal, Talip Apaydın gibi Anadolu öykücülüğünün öne çıkan isimleri eserlerinde, yoksulluk, işsizlik, cehalet ile mücadele, ağalık sisteminin eleştirisi, köyden kente göç, sosyal eşitsizlik, mevsimlik işçi problemleri gibi temalara ağırlık vermişlerdir.

Bu çalışmada, 1960 sonrası Türk edebiyatının önemli hikâye yazarlarından Nevzat Üstün'ün, 1964 ile 1975 yılları arasında yayınlanmış beş kitabında yer alan hikâyelerdeki şahıslar incelenecektir. Yazar Nevzat Üstün, kaleme aldığı birçok hikâyesinde, Anadolu insanının sosyal, kültürel ve ekonomik yaşantılarında karşılaştıkları sorunlara ses olmaya çalışmıştır. Ayrıca dönemin taşra kültürünü gözlemlerinden hareketle eserlerine nakletmiştir.

1. Nevzat Üstün'ün Hikâyelerinde Anadolu Köylüsü

1960 sonrası Türk hikâyeciliğine önemli katkılar sunmuş olan Nevzat Üstün, hikâyelerinin çoğunda taşrada yaşayan insanların sorunlarına değinmiştir. Tanıklık ettiği olayları, gözlem gücünü kullanarak öyküleştirmesi onun belki de önemli yazın özelliklerindedir. Nitekim ilk öykü kitabı olan *Yaşama Duvarı*'nın sunuş bölümünde bu konuya etraflıca değinmiştir.

*"Uzun bir geziden, Anadoludan arta kalanlar bunlar. Anadolu tarihini okurken, çeşitli uygarlıkların gelip geçtiğini öğreniriz. Birçok kalıntılardan da bu gerçeğe varabiliriz. Ne var ki, bütün bu uygarlıklar taşların, mezarların, yapıların üstünde izlerini bırakmakla yetinmişler. İnsanlarda hiçbir iz kalmamış. Anadolu şimdi; açlığın, geriliğin, korkunun avcunda sıkışıp kalmış. Sever misiniz bu olayları? Sanmıyorum. Bildiğim bir tek şey var. O da duyacağınız ilgi. Anadolu insanı yirminci yüz yılın ikinci yarısında nasıl olup ta böyle kalabilir? Afrikalı insanın durumunu açıklamak bir bakıma kolay. Bizim köylümüzün durumunu açıklamak güç. Bilinen kurallara uymuyor pek..."*⁸

7 Sevgi Türkmenoğlu, "Millî Edebiyat Dönemi Roman ve Hikayeciliğine Genel Bir Bakış", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45 (2019), 41.

8 Nevzat Üstün, *Yaşama Duvarı*, (İstanbul: Ataç Kitabevi Yayınları, 1964), 5.

Yazın hayatını toplumcu gerçekçi çizgide devam ettirmiş olan Nevzat Üstün'ün hikâyelerindeki kişi kadrosunu genellikle Anadolu'dan seçtiği kişiler oluşturmaktadır. Kendisi de orta Anadolu'lu olan yazar, mensubu olduğu toplumun sorunlarına değinmeyi ihmal etmemiş, eserleri vasıtasıyla üstü kapalı kalmış olayları gün yüzüne çıkarmak istemiştir.

Nevzat Üstün, toplumun her tabakasına mensup kişilerini eserlerine konuk etmiştir. Varlıklı bir ailenin çocuğu olmasına ve geçim sıkıntısı yaşamamasına rağmen Anadolu topraklarında müşkül hayatlar ve maddi bunalımlar yaşayan insanların sorunlarına daima sözcülük etmiştir.

Üstün'ün yayınlanmış hikâyelerine genel çerçevede bakıldığında, çoğunlukla belli sosyal statünün altında kalmış insanlardan ve bu insanların yaşayışlarından bahsettiği görülmektedir. Gezmek ya da parti propagandası yapmak amacıyla gittiği Anadolu köylerindeki insanlar, daima odak noktası olmuştur. Ele aldığı kişilerin sosyal ilişkileri, kültür düzeyi ve aile hayatı dikkat çektiği hususlardır.

Çalışmada Nevzat Üstün'ün *Yaşama Duvarı* (1964), *Almanya Almanya* (1965), *Çıplak* (1966), *Akrep Üretim Çiftliği* (1968), *Boğaların Ölümü* (1975) kitaplarında Anadolu insanını ele aldığı hikâyeleri tespit edilerek bu hikâyelerdeki kişiler, içerik analizi çerçevesinde kadınlar, erkekler ve çocuklar başlıkları altında tasnif edilip yaşantılarına dair tespitler yapılmaya çalışılacaktır.

2. Nevzat Üstün'ün Hikâyelerinde Anadolu Kadınının Yeri

Nevzat Üstün, çalışma kapsamında ele alınan beş hikâyeye kitabının hemen hemen hepsinde Anadolu kadınına ve bu kadınların sorunlarına değinmiştir. Genel olarak bakıldığında beden gücü kullanılmak üzere dünyaya gelmiş gibi sunulan bu kadınlar, tarlada ırgat, evde hizmetçi, erkeğin kölesi, sorgulamadan yoksun, anayasal hiçbir hakkını kullanamayan ve iradesi dışında yaşamak zorunda bırakılmış insanlardır.

Yazarın analize konusu beş hikâyeye kitabında yer alan "Aşk", "Mustafa'nın Sıcağı", "Doğum", "Hapishaneden Çıkan Kadın", "Dul Kadın", "Almanya Almanya", "Bir Hikâyeye", "Bir Ölü Konuşuyor", "Bir Kadının Değeri", "Anadolu'da Kentli Bir Kız", "Akrep Üretim Çiftliği" hikâyelerinin kadınlarının bu bağlamda pek çok ortak noktası bulunmaktadır.

Yazarın ilk öykü kitabı olan *Yaşama Duvarı*'nın dördüncü anlatısı "Aşk", kadının rızasının önemli olmadığı bir coğrafyada geçmektedir. Türlü sıkıntılar sonucu birbirine kavuşan Ömer ile Ayşe'nin aşkının tasviri ile başlayan hikâyede Ayşe, hayatındaki erkeğe itaat eden ve Ömer'in mutluluğu için her türlü fedakârlığı göze alan bir kadın portresi çizmektedir. Bir gün ölesiye sevdiği Ömer'in, amcasının küçük kızı Elif'e âşık olduğunu fark eden Ayşe Ömer'i mutlu edebilmek için Elif'i kuması olarak kabul ederek kocası ile birlikte kızı dağa kaçarır.

Ayşe, yaşadığı toplumun kültürel normları gereği Ömer'i başka bir kadınla paylaşmaktan ve bu uğurda suç işlemekten rahatsızlık duymaz. Hikâyenin iki kadın kahramanı Ayşe ve Elif benzer özellikler taşımaktadır. İkisi de başlarına gelen her duruma razı olan, kendilerine dayatılan hiçbir şeye karşı koymadan yaşantılarına devam eden kadınlardır.

Yaşama Duvarı kitabının yedinci hikâyesi "Dul Kadın" dır. Eserin konusu ağa kızı olan Kezban'ın bir başka ağanın oğlu olan Kazım ile evlendirilmesi ardından Kazım'ın askerde ölüşüyle de genç yaşta dul kalmasıdır. Yaşadığı travmayı atlatabilen Kezban, bir süre sonra akli dengesini yitirerek hayvanla münasebete girer. Bu duruma şahit olan ağa babası Kezban'ı öldürür. Cinsilatif bir kadın olan Kezban, dul kaldıktan sonra kendini dünya zevklerine kapatmış, babası tarafından baskılanmaya çalışılmıştır. Yaşadığı toplumda, dul kalması onun bir eksikliği olarak görülmüştür. Babasının "-Bak Kezban, benim namusumu el alemin yanında iki paralık edersen, yaşatmam seni."⁹ söylemi bu durumun kanıtı olarak görmek mümkün olacaktır. Eserdeki ana fikre bakıldığında kadının isteği dışında gerçekleşen olumsuz durumlarda yine kadının suçlanması ve cezalandırılması toplumda kadına karşı olumsuz bakışın bir göstergesi niteliğindedir.

On dört on beş yaşlarında kocası tarafından şiddete maruz kalan bir kadının önemsenmeyen yaşamından söz edilen "Mustafa'nın Sıcağı" hikâyesinde, Anadolu insanının cehaleti vurgulanır. Hikâyenin erkek kahramanı olan Mustafa, başkatinin evinde çalışan karısını zorla işten ayırarak köyüne döner. Kadının rızasının önemsenmediği, kendisine dayatılan duruma razı olmak zorunda kalışı eserdeki zihniyeti ve erkek egemen yaşam tarzını ortaya koymaktadır.

Anadolu topraklarında kadın yaşamını konu alan bir diğer hikâye, "Doğum" dur. Eserde, maddi imkansızlıklar sonucu, sağlık hakkından faydalanamayan bir kadının ilkel yaşam içerisinde doğum yaparken yaşadığı sıkıntılar konu alınmıştır. Hikâyede hem bebek hem de kadın hastaneye gitmeye çalışırken yolda hayatını kaybeder. Böylece kadınlar üzerinden acı bir olay örnek gösterilerek, geri kalmış insanların hayatlarına bir pencere açılmıştır.

"Hapishaneden Çıkan Kadın" salt Anadolu kadınının profilinin çıkarıldığı bir anlatıdır. "Anadolu kadını aşk oyunlarında sanıldığı kadar güçlük çıkarmadığı ve sanıldığı kadar bu işlerde sıkı olmadığı halde, aşk yüzünden işlenen bir cinayette derin bir oh çeker."¹⁰ Kadının aile içindeki ve sosyal yaşamdaki konumuna dikkat çekilen eserde, iki farklı zihniyete sahip kadın yer almaktadır. Medine evine, eşine bağlı namus konusunda oldukça sert kurallara sahip bir kadındır. Nazife ise başlarda namus cinayeti sonucu hapishaneye düşmüş bir kadın gibi görünse de hapishanede eş cinsel

9 Üstün, *Yaşama Duvarı*, 60.

10 Üstün, *Yaşama Duvarı*, 104.

muamelelerle karşılaşması sonucu yaşamını düşük kadın olarak sürdürmeye karar vermiş, toplumun ahlaki kurallarına ters düşen yaşam tarzı benimsemiştir. Yukarıda ele alınan hikâyelerde olduğu gibi bu hikâyede de kadının kendisine dayatılan her duruma razı oluşu, sorgulamadan yoksun bir yaşam sürmesi dikkat çekmektedir.

Yazarın “Almanya Almanya” adlı hikâyesinde iki farklı sosyokültürel düzeye sahip kadın yer almaktadır. Biri hikâyenin erkek kahramanı Rıza’nın karısı Elif, diğer ise Rıza’nın Almanya’ya işçi olarak gittiğinde tanışıp âşık olduğu Edda’dır. İhanet temasının hâkim olduğu hikâyede erkeğin her istediğini yapmakta özgür oluşu kadının da bu duruma razı geliş dikkat çekmektedir. Karısı Elif’i memleketten gelen mektup sonrası öldü zanneden Rıza, sevgilisi Edda’yı alarak köyüne döner; fakat Elif’in hayatta olduğunu görünce ne yapacağını bilemez. Özgüveni yüksek Avrupalı Edda, Rıza’nın kendisinden vazgeçemeyeceğinden oldukça emindir. Kocasından vazgeçmek istemeyen Elif de Edda’yı kabullenmek zorun kalır. Edda ile Elif’in aynı evde yaşamaya razı gelmeleri oldukça arızı bir durumu ortaya koymuştur. Bu kabullenişin ardından Rıza, Edda’yı da alarak tekrar Almanya’ya döner ve cefakâr Anadolu kadını terk edilen taraf olur.

“Cevizler” *Almanya Almanya* kitabının sekizinci hikâyesidir. Kayseri’nin Develi ilçesinde geçen hikâyede Anadolu köylüsünün ceviz hasadı konu alınmıştır. Hikâyenin tek kadın kahramanı olan Dudu, Anadolu kadınının timsali niteliğindedir. Kendilerine ait tek ceviz ağacını hısımlarına toplatmamak için hamileliğinin son günleri olmasına rağmen ceviz toplama mücadelesi verir ve tarlada doğum yapar. Onca çilesine rağmen tek bir ceviz tanesini tarlada bırakıp kocası Süleyman’a mahcup olmak istemez. Dudu, cevizlerle yeni doğan bebeğini aynı heybenin içine koyar ve evinin yolunu tutar. Ağladığı sırada boğazını ceviz tıkayan bebek yolda hayatını kaybeder. Kocasına olan bağlılığı ve itaati yeni doğan bebeğinin ölümüne sebep olur. Emekçi, cefakâr bir eş ve anne olan Dudu, geçim sıkıntıları sonucu hırslarına yenilerek bebeğini kaybeder.

Nevzat Üstün’ün *Çıplak* kitabında yer alan “Bir Öykü” hikâyesinde, Cumhuriyet’in ilanına denk gelen bir siyasi atmosfer hakimdir. Saltanat rejiminin ardından ilan edilen Cumhuriyet ile kadınlara verilen hakların yanlış anlaşılması ve bu durum üzerinden kadınların düşük ahlaklı gösterilmesiyle cahil kalmış, eğitimsiz toplum eleştirilmiştir. Hikâyenin kişilerinden Civelek Ali, kadınlarla ilgili yapılan inkılapları yanlış anladığı için yanındaki arkadaşı Mustafa’ya istediği her kadınla birlikte olabileceğini söyler. Mustafa, kendi karısını düşünerek cinnet getirir ve Civelek Ali’yi öldürür. Bu durumdan pişmanlık duyan Mustafa, ağanın yanına giderek akıl almak ister. Konağa vardığında karısının ağa ile birlikte olduğu görür ve Civelek Ali’ye hak verir. Böylece hikâye son bulur. Kadının ihanet eden konumda olması, ağa ile birlikte olmak zorunda kalması ve kendilerine verilecek haklar ile sosyal hayatın içine karıştığında ahlaksızlaşacağı düşünülmesi, dönemin erkek egemen zihniyetinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Çıplak kitabının Anadolu kadınından söz eden üçüncü hikâyesi “Bir Ölü Konuşuyor” da ağılık sistemi eleştirilmiştir. Öfkeli köylüler topraklarına el koyan ağayı müdafaa eden kâhyasını linç ederler. Hikâyede, kâhyanın öldükten sonra hayatına dair gerçeklerle yüzleşmesi söz konusudur. Karısının ve kızının ağa ile birlikte olmak zorunda kaldığını ve ağanın aslında ne kadar tehlikeli biri olduğunu fark etmesiyle eser son bulur. “Zavallı yoksul Fadimem, ağayla yatarmış. Kızının da yattığını bilerek üstelik.”¹¹ Sistem eleştirisinin yapıldığı hikâyede aynı zamanda Anadolu’da yaşayan kadının güçsüzlüğüne, mecburiyetlerine, istismara maruz kalışına ve sığ bir zihniyetle eğitim hakkının elinden alınışına dikkat çekilmiştir. Eserde yer alan “Kızı kerhane’ye yazdırmak okuldan daha hayırlıymış, peygamber karı kısmının okuyup yazmasını yasaklamışmış...”¹² ifadesi bu duruma örnektir.

Çıplak kitabının sekizinci hikâyesi “Bir Kadının Değeri” dir. Eserin adından ilham olunacağı üzere Anadolu toplumunda kadının değersizliği üzerinde durulmuştur. Anlatı, köyde yaşayan Hasan’ın, hasta karısını ilçede bulunan doktora götürmek üzere yola çıktığı esnada başlar. “Bu avrat kısmı her zaman için insanın başına bir belaydı. Üç kuruştuk işe yarasalar, on kuruşluk zarar açarlardı adama.”¹³ cümlesinden hareketle kadının hasta olmaya, kendini ifade etmeye hakkı olmadığı anlaşılmaktadır. İlçedeki doktor, kontrollerin ardından kadının ameliyat olması gerektiğini söyler ve ameliyat masrafları için para ister. Parayı çok bulan Hasan, çareyi karısını ölüme terk etmekte ve yeniden evlenmekte bulur. Böylece kadının değersizliği bir kez daha ortaya konmuş olur. “Altı yüz pangonot verse yeni bir avrat alabilirdi. Hasan kız vermezlerdi ama dul olunca rahat rahat alırdı.”¹⁴ cümlesi hikâyenin iletisini ortaya koymaktadır.

Üstün’ün dördüncü kitabı *Akrep Üretim Çiftliği*’nde yer alan “Anadolu’da Kentli Bir Kız” anlatısına bakıldığında okurun karşısına iki farklı sosyal çevrede yetişmiş kadın çıkarılır. Biri Anadolu kırsalında yetişmiş diğeri ise şehirde yetişmiş kadın karakterler aracılığıyla eserde, şehirde ve Anadolu kırsalında yetişen kadınlar arasındaki farklar ortaya konmaya çalışılmaktadır. Hikâyede yazarın genellikle eserlerinde mekân olarak tercih ettiği memleketi Develi İlçesine tayin olan tekel müdürünün ilçede nasıl karşılandığı, ilçe halkının memur kesimine karşı tutumu konu alınmıştır. Bu bağlamda tekel müdürünün karısı ve baldızı eserde dikkat çeken kadınlardır. Anadolu’nun alışıl gelmiş kadınlarına benzemezler. Sosyal hayatın içine karışmış, birey olarak görülen, okur yazarlığı olan sosyal statüsü yüksek konumdadırlar. “Kadının biri oldukça şişmandı, çorapları düğüm atılarak diz kapağından aşağıya tutturulmuştu. Dudakları kankırmızı bir boya ile boyanmıştı. Sağ kolunda sayısı belli olmayan altın bilezikler vardı. İnerken hafiften baldırları göründü. O’nun ardından yirmi yaşlarında görünen zayıf, elmacık kemikleri belirli, iri iri gözleri olan bir kız indi. O da dudakla-

11 Nevzat Üstün, *Çıplak*, (İstanbul: Var Yayınevi, 1966), 41.

12 Üstün, *Çıplak*, 43.

13 Üstün, *Çıplak*, 85.

14 Üstün, *Çıplak*, 88.

rını tıpkı öteki gibi kankırmızısına boyamıştı. İri gözlerine aç aça, çevresine bakınıyordu.”¹⁵ Anadolu kadınına bakıldığında ise, tarlada çalışan, kendine özen göstermeye vakti olmayan, emekçi, cefakâr, cahil kalmış kadınlar oluşu dikkat çekmektedir. Bu iki farklı sosyal sınıfa mensup kadınların zihniyet farkını aralarında geçen diyaloglarla desteklemek mümkündür: “Halam dikişten nakıştan söz ettikçe, o kitaplardan söz ediyordu.”¹⁶

Akrep Üretim Çiftliği kitabı ile aynı adı taşıyan üçüncü hikâye, “Akrep Üretim Çiftliği”nde, Güneydoğu’nun geri kalmış, yoksul bir ilçesinde geçim sıkıntısı yaşayan cahil kalmış insanların hayatta kalma mücadeleleri ilginç bir olayla okuyucuya sunulmuştur. Eserde, yerel yönetimin zayıf kaldığı, halkın bilinçsizlikten kaynaklı toprağı ekip biçmede sorunlar yaşadığı bir coğrafyanın insanlarından söz edilmektedir. Bu coğrafyanın kaderinden nasibini alan kadınlarına bakıldığında, çocuk yaşta evlendirilen, geçim sıkıntısı yaşayan, açlıktan gözlerini hırs bürümüş, karınlarını doyurabilmek için canlarını tehlikeye atmaktan geri durmayan cahil kalmış kadınlar olduğunu görülmektedir.

Eserdeki ana olaya bakıldığında, aşırı yağıştan dolayı ilçeyi saran akreplerin toplanmasıyla alakalı başlatılan seferberlikte evine kurduğu akrep üretim çiftliğinden elde ettiği akreplerle çok para kazanan Ali ve ailesi, hasım komşuları, Mustafa ve ailesinin dikkatini çeker. Bir gün Ali ve ailesinin evde olmayışı fırsat bilen, Mustafa’nın karısı şüphelerini gidermek için Alilerin evine gizlice girerek merakını gidermek ister. Bu evde sayısız akrep gören kadının gözünü hırs bürür ve hepsini toplayıp belediyeye götürüp para kazanmak ister fakat akreplerin saldırısı sonucu yaşamı sona erer. Eserde dikkat çeken bir diğer husus ise, Mustafa’nın karısının Ali’nin eski sevgilisi olmasıdır. Aynı zamanda Ali’nin karısı Nuriye de Mustafa’nın eski sevgilisidir. “İkisi de bu sokağın kızlarıydı. Aralarında üç yaş ancak vardı. İki yıl arayla gelin olmuşlardı. Alinin karısının gözü aslında Mustafadaydı. Bunun tam tersine Mustafanın karısı da Aliyi seviyordu.”¹⁷ Kadınlarla alakalı belirtilmesi gereken bir başka durum ise kurduğu akrep çiftliği ile çok para kazanan Ali’nin karısı Nuriye’nin adının eserde yer alması; ama komşuları olan ve fakir bir hayat süren Mustafa’nın karısının adına yer verilmesidir. Statüsü yükselen Nuriye’nin toplumda varlığının kabul edilmesi, yoksul bir yaşam süren Mustafa’nın karısının toplumda görmezden gelinişi bu durumun kanıtı niteliğindedir.

Nevzat Üstün’ün 1975’te basılan son hikâye kitabı *Boğaların Ölümü*’nde yer alan “Bir Kadın” da, Almanya’ya işçi olarak giden Nazife’nin köyünden ve eril düzenin baskısından sıyrılarak özgürlüğüne kavuşması ve birey olma yolculuğu anlatılmıştır. Evli, iki çocuk annesi Nazife, Batı toplumlarında yetişen kadınların tersine, baskı altında

15 Nevzat Üstün, *Akrep Üretim Çiftliği*, (İstanbul: Var Yayınevi, 1968), 24.

16 Üstün, *Akrep Üretim Çiftliği*, 28.

17 Üstün, *Akrep Üretim Çiftliği*, 63.

yetişmiş, yok sayılmış, eğitim hakkı elinden alınarak daha gelişimi bile tamamlanmadan çocuk yaşta evlendirilerek anne olmuş bir kadındır. Almanya'ya ilk olarak yalnız giden Nazife, maddi gücünü kazandıkça da özgüveni yerine gelmiş, insanca yaşamaya başlamıştır. Önceleri korktuğu bu yabancı memleket daha sonraları alıştığı, sevdiği bir yer haline gelmiştir. Yiyip içmesi, kılığı kıyafeti de zamanla değişen Nazife'nin alınca yazılan Anadolu kadını olma kaderi bir türlü değişmemiştir. İnsanca yaşaması, kendi adına karar alabilme özgürlüğü kocası Ali'nin memleketten Almanya'ya gelmesiyle sona ermiştir. Ali ile Nazife'nin aralarındaki ilişki "İlçeye indikleri zaman, her şeyi o yönetirdi. Dükkanlara Ali'ydi giren. Kendisi kapının önünde beklerdi. Yalnız tarladayken eşit gibiydiler. Orada sökmeydi kadınlık erkeklik. Evde, ilçede, yatakta tanrı Ali'ydi."¹⁸ şeklinde tarif edilmiştir.

Eserde, Anadolu topraklarında doğan kadının kaderi, mekânlar ve konumlar değişse de maruz kaldığı baskı ve zulmün değişmediği ekonomik özgürlüğü ve beden gücü yerinde olsa bile erkek egemen zihniyetten kurtulamadığı düşüncesi hakimdir.

3. Nevzat Üstün'ün Hikâyelerinde Erkekler

Yazarın Anadolu'yu anlattığı hemen her hikâyesinde ataerkil aile düzeninden ve erkek egemen yaşam süren toplumdaki söz ettiği görülmektedir. Üstün'ün eserlerindeki erkek kahramanlara bakıldığında, beden gücü ile para kazanan çoğunlukla çiftçilikle uğraşan ya da işçi göçü ile Almanya'ya gitmiş kişiler olduğu görülmektedir. Aile hayatında baskıcı, kültür seviyesi düşük, din kisvesi altında kendilerince ahlak normları belirleyen bu kişiler, kadın ve çocuk haklarına önem vermezler.

Öykülerde toplumsal sorunları, oldukça gerçekçi bir dille ele alan yazarın, Anadolu ile alakalı yazdığı eserlerinde dikkat çektiği konulardan biri ağalık sistemidir. Hiyerarşik bir düzenin yer aldığı Anadolu köylerinde, köyün en üst tabakasına mensup hegemonik kişisi ağadır. Maddi gücünün yerinde olması sebebiyle çeşitli gruplarca ilahlaştırılmıştır. Eserlerde, Anadolu insanının sömürülmesi, ağa-ırgat çatışması, ağa tarafından ahlaki açıdan istismara uğratılan kadınlar ve ağaların kendi aralarındaki güç savaşı ele alınan konulardandır.

Üstün'ün, yukarıda belirtilen özellikleri içeren on bir hikâyesi tespit edilmiştir. Bunlar: "Dul Kadın", "Mustafa'nın Sıcağı", "Almanya Almanya", "Bir Aşk Cinayeti", "Yaşayanlar", "Bir Ölü Konuşuyor", "Kara Tren", "Elmalık Bekçisi", "Uzun Ev", "Bir Kadın" başlıklarını taşımaktadır.

Yazarın ilk kitabı *Yaşama Duvarı*'nın yedinci hikâyesi "Dul Kadın" ağalık düzeninin işlendiği bir eserdir. Yukarıda "Nevzat Üstün'ün Hikâyelerinde Kadının Yeri" bölümünde daha önce ele alınan bu öyküde, ağa kızı Kezban'ın sadece başka bir ağanın oğluna layık görülmesi ve ağaların köyde gördüğü itibar gözler önüne serilmiştir. Ağa

18 Nevzat Üstün, *Boğaların Ölümü*, (İstanbul: Var Yayınları, 1975), 96.

kızı ile evlenebilmek hak edilen bir durumdur. Ağa, toplumda kültürel açıdan ileride sayılabilecek kişilerinden olan öğretmenden ve cami hocasından bile önde görülmektedir. “Karşısındaki başka biri olsa Hoca belki de din iman lafları etmeye kalkardı, ne var ki koskoca ağa ile arasını açmak istemiyordu.”¹⁹

Yaşama Duvarı kitabında ataerkil düzenin eleştirildiği bir diğer hikâye “Mustafa’nın Sıcağı” dır. Eserin erkek kahramanı olan Mustafa, karısına şiddet uygulayan, onu değersizleştiren ve kadına hakaret etmekten çekinmeyen aynı zamanda karısının düşüncelerine saygı göstermeyen bir eş olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

Almanya Almanya kitabında yer alan “Almanya Almanya” hikâyesinde Dağ Rıza’nın işçi olarak gittiği Almanya’da tanıştığı Edda ile karısı Elif’e ihanet etmesi ve evini terk etmesi konu alınmıştır. Rıza, “Dağ Rıza, bütün bu yoksullukların içinde başka bir dünyadan gelmiş gibi dimdik, sapasağlamdı. İki lokma ekmek yese miğdesine değil, doğrudan doğruya iliklerine gidiyordu. Masal kahramanları gibi bir insandı Rıza.”²⁰ şeklinde tasvir edilmiştir. Elif, Rıza’ya bağlı, sözünden çıkmayan bir kadındır; ama kocası tarafından aynı değeri göremez. Rıza, para kazanmak için gittiği Almanya’da tanıştığı kadınla yuvasını dağıtan, ihanet eden bir koca konumundadır.

Almanya Almanya kitabının beşinci hikâyesi “Bir Aşk Cinayeti” dir. Eser, yıldırım aşkına tutulan Berber Kazım’ın türlü uğraşlar sonucu kavuştuğu, Aysel’i evlendikleri gece öldürmesiyle son bulur. Evlendiği kadının hayallerindeki gibi bir kadın olmadığını fark edince cinnet getiren Kazım, Aysel’i katletmiştir. Kadın öldürmenin kolay olduğu bir coğrafyada geçen hikâyede, Aysel’in daha önceden evlenmiş olması ve cüretkâr tavırlar sergilemesi Kazım’ın hoşuna gitmemiştir. Sevgi bekleyen Kazım, karşısında alışılmadık bir kadın görünce hayal kırıklığına uğramıştır.

Ağalık sisteminin ele alındığı hikâyelerden biri de *Almanya Almanya* kitabında yer alan “Yaşayanlar” dır. Eserde, yazıldığı dönemin toplumsal bir sorunu olan ağa terörü konu edilmiştir. Annesi ve babasını kaybederek kimsesiz kalan Murat’ın ailesinden kalan topraklara kendisi askerdeyken ağanın el koyması ve Murat’ın hakkını araması hikâyedeki temel olaydır. Murat, ağanın gücü ile baş edemeyeceğini fark edince ağanın beslemesini de alarak, köyünden ve başı bozuk düzenden kaçır; fakat gittiği yerde başka bir ağa ile karşılaşır. Böylece nereye giderse gitsin düzeni değiştiremeyeceğini anlar. Sistem eleştirisi yapılan eserde, ağa ilahlaştırılmakta herkesin korktuğu bir konumda yaşamaktadır. Devletten, kanundan da üstün kişidir. “Muhtarla iki jandarma Ağanın karşısında suçlu suçlu bekliyorlardı.”²¹

Nevzat Üstün’ün 1966 yılında basılan *Çıplak* kitabının üçüncü hikâyesi olan “Bir Ölü Konuşuyor” da ağalık sistemi eleştirilmiştir. Eser, ırgat olarak çalışan bir adamın,

19 Üstün, *Yaşama Duvarı*, 60.

20 Nevzat Üstün, *Almanya Almanya*, (İstanbul: Var Yayınevi, 1965), 5.

21 Üstün, *Almanya Almanya*, 92.

ağa yüzünden köy halkı tarafından linç edilmesiyle başlar. Ölümü ırgatın adeta uyanışı olur. Bilinmeyen bir alemde ağanın gerçek yüzünü gören ırgatın, bu durumu hayıflanarak anlatması eserde dikkat çeken hususlardandır. Ağa, ölen adamı kandırmış, onu ve ailesini her yönden istismar etmiştir. “Ölünce öğrendiğim şeylerden biri de ağa'nın karımla kızımı kullanması oldu.”²² “Bir Ölü Konuşuyor” hikâyesi çalışmanın “Nevzat Üstün'ün Hikâyelerinde Kadının Yeri” bölümünde de kadının yeri bağlamında ele alınmıştır.

Çıplak kitabının Anadolu insanından ve ağalık sisteminden bahsedilen dördüncü hikâyesi “Kara Tren” dir. İçinden tren yolu geçen bir Anadolu köyünün anlatıldığı hikâyede, imkanları sınırlı, çağın gerisinde yaşayan köylülerden ve köyde bulunan iki ağadan söz edilmektedir. Nüfusu kalabalık olmayan bu köyün, iki ağasının olması oldukça dikkat çekicidir. Eserde, Anadolu köylüsü ağa tarafında sömürülmekte, emeğinin karşılığını alamamakta, taraf olmaya zorlanmaktadır. “Köyde iki tane ağa vardı. Bu iki ağa birbiriyle bir türlü geçinmiyorlardı. Beş ev birinden, altısı ötekinden yanaydı. Bu küçük köy ikisini birden yeterince besleyemediği için kanlı bıçaklı olmuşlardı.”²³ Bu durum karşısında öğrenilmiş çaresizlik yaşayan köy halkı yine de ağaların düzeninden şikayetçi değildir. “Sen ağaların neyin aleyhindedin a, onlar olmasa tüm ölürük biz, elimizden beşi alıyorlar almasına velakin başımız daralınca da üçünü veriyorlar gerisin geri.”²⁴

Nevzat Üstün'ün 1970 basımı *Akrep Üretim Çiftliği* kitabının ilk hikâyesi “Elmalık Bekçisi” dir. Olmayacak bir hayal uğruna bir dizi sarfiyat yapılan ve yaşlı bir adamın emeklerini sömürülmesinin konu alındığı bir hikâyedir. Eserde, iki tane erkek karakter dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki, toprak konusunda bilgisi olmayan, ömrünün çoğunu büyük şehirde geçirmiş, elverişsiz arazisine elmalık kurma hayaliyle türlü eziyetlere girişen ve başarısız olan kişidir. Bu kişi, “Bütün yaşlılığıma karşı bir pehlivan kadar sağlandı bilekleri, uzun boyu iri gövdesi, topraklarını ve babasından kalanları alabilmesinde, kendisine yasalardan çok daha fazla yardımcı olmuştu.”²⁵ şeklinde tasvir edilmiştir. İkinci kişi ise bu elmalığa bekçilik yapsın diye işe alınan sara hastası yaşlı bir adamdır. “Çatlak, kupkuru, yer yer sarı lekelerin kapladığı dudakları, zelzeleye tutulmuş köhne bir yapı gibi tir tir titriyordu. Dudaklarındaki çatlakların daha irileri, daha derinleri ile dolu olan elleri ise kolundan ayrılacakmış gibiydi... Çok saçlı kafası, toprakların içinde, bir o yana bir bu yana dönüyor, keçeleşmiş saçları, içi toprakla doldurulmuş bir kıl yumağına benziyordu... Kısa gövdesine göre, daha da kısa olan bacakları, can çekişen bir öküzün ard ayakları gibi zaman zaman seğiriyordu.”²⁶

22 Üstün, *Çıplak*, 41.

23 Üstün, *Çıplak*, 47.

24 Üstün, *Çıplak*, 51.

25 Üstün, *Akrep Üretim Çiftliği*, 10.

26 Üstün, *Akrep Üretim Çiftliği*, 5-6.

Hikâyedeki çatışmaya bakıldığında emeği sömürülen yaşlı ve hasta bir adam göze çarpmaktadır. Bekçinin hastalığından faydalanmak isteyen elmalığın sahibi, yaşlı adama hem emeğinin karşılığı olan parayı vermez hem de hasta olmasına rağmen şiddet uygulamaktan geri durmaz. Bir türlü hasat edemediği elmaların hırsını yaşlı bekçiden çıkarmak ister. Okuyucunun vicdanını sorgulayan anlatıda, hırslı, inatçı ve kötü ahlâka sahip toprak sahibi eleştirilmiştir.

1975 basımı *Çıplak* kitabının üçüncü hikâyesi olan “Bir Kadın” anlatısında, köyünden işçi olarak Almanya’ya giden ve orada kısa sürede olsa insanca, özgür bir hayat süren Nazife’nin güzel günleri kocası, Ali’nin Almanya’ya gelmesiyle sona erer. Nazife’nin baskı ve sömürü altında yaşadığı günler tekrar başlamış olur. Ali, cahil kalmış, kadını kölesi gibi gören, kendinde her şeyi yapma özgürlüğü bulan; fakat iş kadına geldiğinde karşı çıkan tipik Anadolu erkeği özellikleri taşımaktadır. Hikâyede, ilginç olan durumlardan biri de Ali’nin kendi coğrafyası dışında tanıdığı kadınlara hoşgörülü davranmasıdır. Nazife’nin ev sahibi olan elli yaşlarındaki Alman kadınla bir süre sonra ilişki yaşamaya başlayan Ali, Nazife’ye göstermediği şefkati, ilgiyi bu kadına gösterir. Ali için Nazife, namusunu korumakla ve kazandığı parayı elinden almakla yükümlü olduğu biridir. Ancak özgürlüğü yaşayan Nazife, bu güzelliği kaybetmek istemez. Bir gün kocası bahçede Alman kadın ile birlikte vakit geçirirken yanlarına gider ve kocasıyla tartışmaya başlar. Bu tartışmanın sonucunda Ali, Nazife’yi bahçe makası ile öldürür. Kendi hayatı ile alakalı hiçbir hakkı gerektiği gibi yaşayamayan Nazife’nin elinden yaşama hakkı da alınmış olur. Ali de kendi topraklarında normal olan kadın cinayetini yabancı bir memlekette yadırgamadan devam ettirmiş olur.

Çıplak kitabında yer alan “Uzun Ev” hikâyesi, Anadolu köylerinin geri kalmışlığı ve illikliğinden yakınılan bir anlatıdır. Orta Anadolu’nun bir köyünde yetişen baş kahraman Yusuf, köyüne medeniyet getirmek ister ve bu durumun da uzun beton yapılarla olacağını düşünür. Hayalini gerçekleştirmek için para kazanmak üzere Almanya’ya işçi olarak giden Yusuf, biriktirdiği bütün parayı her yaz tatilinde gittiği köyünde hayalini kurduğu uzun eve harcar. Ancak medeniyetin, sadece apartmanla olamayacağını çevresindekilerin uyarılarına rağmen anlayamaz. Elektriği hatta yolu bile olmayan köye priz ve beton getirmeye çalışır. Nitekim Yusuf’un hayallerindeki apartman eğitimsizlik ve imkansızlıklardan dolayı inşa edilemez. Yaşadığı hezimet ve bu durumdan doğan emek kaybıyla eser sonuçlanır. Eserde ayrıca, cahil, çağın gerisinde yaşayan, yeniliklere kapalı Anadolu köylüsüne de değinilmiştir.

İncelenen eserlerde, dikkat çeken önemli olgularından biri de ülkemizde 1961 yılında başlayan Almanya’ya yapılan işçi göçleridir. İş sahası sınırlı olan, çalışacak verimli tarım arazilerine ve elverişli iklim koşullarına sahip olmayan coğrafyalarda yaşayan kişilerin daha çok tercih ettiği bu göç hareketi Nevzat Üstün’ün de dikkat çektiği konulardandır. “Almanya Almanya”, “Bir Kadın”, “Uzun Ev” hikâyeleri bu eserler arasındadır.

4. Nevzat Üstün'ün Hikâyelerinde Çocuk

Toplumcu gerçekçi çizginin önemli temsilcilerinden biri olan Nevzat Üstün'ün eserlerinde, kadınların varlığı kadar çocukların varlığı da önemli yer tutmaktadır. Anadolu topraklarında çocuk olmanın zorluklarını eserlerine taşıyan Üstün, bu çerçevede genellikle eserinde kız çocuklarına yer vermiştir. Bir toplumun gelişmişliğini anlayabilmenin şartı olarak kadınlarına ve çocuklarına bakmanın yeterli olacağını düşünmek yanlış bir yargı olmayacaktır. Eserlerden yola çıkıldığında, bu topraklarda kadın olmanın değersizliği, örselenmesi, sömürülmesi ve insanca yaşama hakkının ellerinden alınmasından mühlhemle dönemin geri kalmışlığı, cehaleti gözler önüne serilmiştir.

Üstün'ün sekiz hikâyesinde, Anadolu topraklarında çocuk olma olgusunu işlediği tespit edilmiştir. Bu hikâyelerde istismara maruz kalan çocuklar, gelişimi tamamlanmadan evlendirilen çocuk gelinler, eğitim hakkı ellerinden alınan çocuklar, orantısız şiddete ve işkenceye maruz kalan çocuklar ve öğrenilmiş çaresizlik sonucu kendilerine dayatılan duruma razı gelen çocuklar okurun karşısına çıkarılmaktadır.

Nevzat Üstün'ün Anadolu'daki çocukların yaşantılarıyla ilgili tespit edilen anlamları; "Suç ve Ceza", "Suçlu", "Kırmızı Balık", "Bir Çocukluk Anısı", "Çocukluk", "Orospu", "Çıplak", "Nazife" dir.

Yaşama Duvarı kitabının üçüncü hikâyesi olan "Suç ve Ceza" da on altı yaşında iken elli yaşlarında bir adamla evlendirilen küçük bir kız çocuğunun vahşice katledilişi konu alınmış; çocuk gelin sorununa dikkat çekilmiştir. On altı yaşında evlendirilen kız çocuğu, evlendirildikten on beş gün sonra dağa kaçırılarak dört kişinin tecavüzüne uğrar, üç gün sonra da tekrar evine bırakılır; ancak eziyetler bununla sınırlı kalmaz. Kocas ve ailesi tarafından sürekli şiddete, hakarete maruz kalır. Bir gün adamın annesinin "El kirini yıkayalım gitsin."²⁷ ifadesinden sonra arkadaşlarıyla plan yapan koca, karısını öldürmeye karar verir. Tıpkı ilk zorla götürülüşü gibi yine dağa kaçırılan kız, burada kocası ve kocasının arkadaşlarının istismarına maruz kalır. Ardından vahşice katledilir. Böylece daha on altı yaşında olan taze bir beden turlü işkenceler sonucu yaşamına son verilmiş olur. Anadolu topraklarında, koca terörüne maruz kalan küçük bir kızın yaşadığı eziyetlerin konu alındığı hikâyede, toplumunun cahilliğinden yakınılmıştır.

Yazarın 1964 basımı yayınlanan ilk hikâye kitabın *Yaşama Duvarı*'nın beşinci anlatısı "Kırmızı Balık" tır. Eserde, siyasi görüşlerin ters düşmesi sonucu bir kız çocuğunun ölümüne terk edilişi konu alınmıştır. Otobiyografik izler taşıyan hikâyede bir dönem CHP saflarında politika ile ilgilenen Nevzat Üstün, propaganda amaçlı olarak memleketi Develi'de köy ziyaretleri yaptığı dönemde başından geçen bir olayı hikâ-

27 Üstün, *Yaşama Duvarı*, 30.

ye ederek okuyucusu ile paylaşmıştır. Develi'ye bağlı Şihli Köyü'ne giden anlatıcının, köy muhtarının odasında oturdukları esnada yedi yaşında bir kız çocuğunun çalı çırpı yakarken yanlışlıkla kendini de yakmasıyla olaylar başlar. Acilen hastaneye götürülen çocuk, karşıt görüşlüler tarafından anlatıcının arabasıyla hastaneye gelmiş olmasından dolayı tedavi edilmez ve başka hastaneye gönderilir. Çocuk diğer hastaneye varmadan yaşamını yitirir. Siyasi çıkarların ve hırsların insan canının önüne geçtiği bu olayda, insanlığın ölüşü olarak nitelendirilerek sistem eleştirisi yapılmıştır.

Yaşama Duvarı kitabının "Suçlu" hikâyesinde, taşrada yaşayan on bir yaşındaki Hatice'nin köylüsü yirmi beş yaşındaki Mustafa tarafından istismara uğratılması ve bu istismara çaresizce razı gelişi konu alınmıştır. Yaşadığı çevrenin zihniyeti gereği, kendi düşünce ve ahlaki normları gelişmemiş bu çocuklara, arızı olan durumlar normalleştirilmektedir. Dolayısıyla ne kadar haklı olursa olsun, maruz bırakıldığı durumdan dolayı suçlanan kız çocukları, kendilerine dayatılan her duruma razı gelmek zorunda kalmışlardır. Yaşadığı ahlaksız duruma karşı Hatice'ye karşı çıkıp çıkmadığı sorulduğunda, "-Bağırsam nolacak sanki, bir kere gözüne almış gayri..."²⁸ şeklinde cevap vermesi bu durumun kanıtıdır. Rızası dışında gerçekleşen olay karşısında etrafı tarafından suçlanan yine Hatice olmuştur. Başına gelen elim durumun cezasını da canıyla ödemiş, cinayete kurban gitmiştir. "Bir ay sonra Hatice'yi öldürdüler. Karakolda, yargıçların önünde Mustafayı savunduğu için suçlu görülmüştü. Yakın akrabaları yılanın başını ezivermişler!"²⁹ Eserde, geri kalmış Anadolu toplumu eleştirilmiştir.

Üstün'ün *Almanya Almanya* kitabının altıncı hikâyesi olan "Bir Çocukluk Anısı", yazarın çocukluğundan izler taşımaktadır. Geri kalmış Anadolu insanının çağın gerisinde olan yaşamı, çocuklar üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır. Eserde, ekonomik düzeyi yüksek olan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen anlatıcı, ilçenin ileri gelen kişilerinden biri olan dedesinin kendine Adana'dan getirdiği hediyeleri arkadaşlarıyla paylaşmasıyla başlar. Bu hediyelerden biri de her çocuğun koşulsuz sevebileceği yiyecek olan çikolatadır. Hayatlarında ilk defa çikolata gören çocuklar, renginden dolayı çikolatayı dışkı zannedip yemek istemezler. Eşit şartlarda yaşamayan çocukların çikolataya karşı olan yaklaşımı oldukça dikkat çekicidir. "Oyuncaktan bıkınca aklıma çukulata geldi. Paketi açtım. Çocuklar merakla bakıyorlardı. Yıldızlı kâğıdı da açınca çukulata göründü, sıcaktan erimişti. Önce kendim aldım tadını bile unutmuştum. Sonra ötekilere vermek istedim. O zaman farkına vardım ki, bana hayretle hatta dehşetle bakıyorlardı. İsmail:

-Nörüyon lan, dedi. Bok yenir mi?"³⁰

Hikâyenin sonunda anlatıcı, yıllar geçse de taşrada yaşayan çocukların geri kalmışlığının devam etmesinden yakınır. Hâlâ çikolatayı tanımayan çocukların yaşama

28 Üstün, *Yaşama Duvarı*, 89.

29 Üstün, *Yaşama Duvarı*, 93.

30 Üstün, *Almanya Almanya*, 54.

düzeninden hayıflanır. “Yirmi beş otuz yıl önce böyleydi Anadolu. Dört yıl önce bir Anadolu köyündeydim. Sekiz dokuz yaşlarındaki bir çocuğa çukolata uzattım. Aldı, baktı, parmaklarının arasında sağlamlığını ölçmek için kuvvetlice sıktı. Paramparça oldu çukolata. Yere dökülen çukolataya aldirmeden elini şalvarına sildi.”³¹

Almanya Almanya kitabının yedinci hikâyesi “Çocuklar” da kız çocuklarının Anadolu’daki konumuna değinilmiştir. Fakirlik ve çaresizlik duyguları etrafında oluşturulan hikâyede, yedi yaşında bir kız çocuğunun et yiyebilmek için evlenmek zorunda olduğunu düşünmesi ve bu duruma karşı yapılan eleştiriler söz konusudur. Nitekim eserdeki kız çocuğunun “-Allah bizim karnımızın aç olduğunu nirden bilecek, hem anam söyledi. Suçu günahı olmayanlara verirmiş Allah, bizim suçumuz günahımız başımızdan aşkın... ‘-Kız çocuğu yedi yaşından bir gün bile olsa boyunca günaha girer. Anam dedi biz artık şapkanın tersiyle vurulunca yere yıkılmayacak çağa çağa gelmi-siz”³² ifadelerinde eserin iletisi ortaya konmuştur. Daha yedi yaşında olan bu çocuğun eğitim hayatını düşünmesi gerekirken böyle bir yükün altına itilmesi, ebeveynlerinin cehaletini göstermektedir. Çağdaşlaşma yolunun en önemli parçası olan çocukların, maddi imkânsızlık ve cehalet sonucu kaybedilen nesil haline getirilmesi toplumu daha da geriletmekte, Anadolu insanının sırtındaki kambura bir yük daha eklemektedir.

Şüphesiz kız çocukları üzerinden Anadolu insanının cehaletinden yakınılan eserlerden biri de *Almanya Almanya* kitabının dokuzuncu hikâyesi “Orospu” dur. Eserde, beş Türk köyünün arasına devlet tarafından kurulan göçmen köyüne karşı Anadolu insanının tahammülsüz bakışı ve dışlayıcı tavrı konu alınmıştır. Türk ve Müslüman olan bu insanların, yabancı bir yerden geldiği için gayrimüslim sanılması ve çeşitli batıl inançlarla bu insanların Müslüman olmaları gerektiğinin savunulması, körelmiş zihinleri iyice belirgin hale getirmekte ve yerli halkın cehaletini ortaya koymaktadır. Kendinden olmayanı kabul etmeyen bu insanlar, göçmenlere kötülük yapmaktan da geri durmazlar. Hikâyenin baş kahramanları, Bakkal Hasan ve göçmen kızı Ayşe’dir. Hasan, altı köyün içinde, orta konumda bulunan köyün bakkalıdır. Aynı zamanda da bir kız babasıdır. Bir gün dükkanına sabun almaya gelen on bir on iki yaşlarında göçmen kızı Ayşe’ye hediyeler verme vaadiyle istismarda bulunur. Aç ve fakir olan kızın çocuksu saflığından yararlanan Hasan, bu durumdan pişmanlık duymaz.

Kız çocuklarının değersizliğinin vurgulandığı hikâyede iki kız çocuğu dikkat çekmektedir. Bunlardan biri bakkal Hasan’ın kızı Elif diğeri ise göçmen kızı Ayşe’dir. İkisi de yokluğun verdiği zafiyetle istismara açık, heveslerinin kurbanı olan çocuklardır. Babasının Ayşe’yi istismar etmesini adeta kıskanan Elif, kendisinden sakınılan leblebileri Ayşe’nin yiyecek olmasına oldukça üzülmemektedir. “Elif sol böğrüne bıçak yemiş gibi olduğu yerde kıvrandı. Babası apaçık elin göçmenine dilediği kadar leblebi yiyebileceğini, üstelik şekeri de katık edebileceğini söylüyordu. Evet evet, alırdı bu

31 Üstün, *Almanya Almanya*, 55.

32 Üstün, *Almanya Almanya*, 59.

kızı babası. Birkaç saniye içinde kendi şanssızlığını düşündü. Böyle bir erkek bulsa, ona leblebiler, şekerler verecek birine rastlasa, o da göçmen kızı gibi yatarı onunla.”³³

Yazarın 1966 basımı üçüncü hikâye kitabı olan *Çıplak*’ın eserle aynı adı taşıyan altıncı hikâyesi “Çıplak” ta fakir, geri kalmış, kimsesiz Anadolu köylüsünün acınası halı ve bu halden doğan mağduriyeti anlatılmaktadır. Eğitim hakkından mahrum kalmış, giyecek sadece bir kıyafeti olan kız çocuğunun, kirlenen kıyafetini yıkatmak istemesi üzerine, maruz kaldığı şiddet eserdeki ana olaydır. “Üç aydır çamaşırını yumadıydık, dutturdu ana çamaşırımı yuyalım diye...”³⁴ Kızın annesinin bu ifadesi, yaşam standartlarının elverişsizliğini ve vahametini ortaya koymaktadır. Kızın ısrarları üzerine kirlenen çamaşırlar yıkanır; fakat çamaşırlar çamur olur ve tekrar kirlenir. Bu sebeple suçlanan kız orantısız bir güçle annesinin şiddetine maruz kalır. Kızın giyecek kıyafeti olmadığı için bir süredir ortalıkta gözükmemesinden dolayı da köyde dedikodusu yapılır. Bu durum da köy halkının zihniyetini ortaya koyar. Anadolu topraklarında kız çocuklarının değersizliği anlatan önemli eserlerdendir.

“Nevzat Üstün’ün Hikâyelerinde Çocuk” başlığı altında değerlendirilecek olan son hikâye, yazarın 1968 basımı *Akrep Üretim Çiftliği* kitabının dördüncü hikâyesi “Nazife” dir. Eserde, değersizleştirilmiş, kimsesiz ve türlü işkenceler sonucu hayatına son verilen bir kız çocuğu ele alınmıştır. Sekiz dokuz yaşlarında olan Nazife’nin köyündeki yoksul hayattan çekilerek, ilçenin ileri gelen ailelerinden birine evlatlık olarak götürülmesiyle başlayan hikâyede, Nazife daha yolda iken evin kahyasının tecavüzüne uğrar. Böylece Nazife’nin istismarları başlamış olur. Sonrasında ise evin küçük torununun ve diğer çalışan erkeklerin de cinsel istismarına maruz kalır ve bu durumu işinin bir parçası olarak görmesiyle normalleştirir. Nazife gibi evlatlık olan iki kız daha vardır ve onlar da aynı muameleye maruz kalırlar.

Eserde, kız çocukları sadece erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmazlar. Yanaşıma oldukları evde neredeyse her gün evin büyük halasından şiddet görürler. Örselenen, küçük görülen ve her anlamda kullanılan bu kız çocukları zamanla sorun olarak görüldüğünde ya da hamile kaldıklarında başka bir yere gönderilerek başlarından atılırlar. Nitekim eserin ilerleyen kısımlarında Nazife, uğradığı cinsel istismarlar sonucu hamile kalır ve evin büyük halasının bunu fark etmesiyle bir belayı kovar gibi buldukları ilk adamla evlendirilir. Fakir; ama huzurlu bir yaşam sürmeye başlayan Nazife’yi burada da rahat bırakmazlar. Selim Bey’in torunu Mustafa ve çalışanı Yusuf bir akşam Nazife’nin kocasıyla birlikte yaşadığı eve giderek yine istismarda bulunmak isterler. Torun Mustafa evden çıktıktan sonra Yusuf da Nazife’ye yanaşır. Tam bu sırada eve Nazife’nin kocası Taşçı Kazım gelir, karısını ve Yusuf’u oracıkta öldürür. Böylece hikâye son bulur. Kendisine dayatılan hayata razı gelmek zorunda kalan bir kız çocuğunun başından geçen elim durumların anlatıldığı hikâye cinayetle son bulmuş olur.

33 Üstün, *Almanya Almanya*, 81.

34 Üstün, *Çıplak*, 76.

Sonuç

Türk edebiyatında Tanzimat Dönemi ile başlayan yenileşme süreci, diğer edebî türlerde olduğu gibi hikâye türünde de kendini göstermiştir. Tarih boyunca milletlerin yaşadığı önemli olaylar, edebî eserlerin temalarını etkilemiştir. Böylece edebiyatın sosyal yaşamdan ayrılamayacağı fikri ortaya konmuştur. Türk edebiyatında Millî Mücadele Dönemi'ni ve peşinden gelen Cumhuriyet Dönemi'ni bu sürece dahil etmek pek tabii mümkündür. Bu dönemlerde yönlerini Anadolu'ya çeviren Türk aydınları, Anadolu'ya ve Anadolu insanının yaşayışına ağırlık vermişlerdir.

Bu çalışmada, 1960 sonrası Türk öykücülüğünde yüzünü Anadolu'ya çeviren önemli isimlerinden biri olan Nevzat Üstün'ün hikâyelerindeki şahıslar kadınlar, erkekler ve çocuklar bağlamında ele alınmıştır. Çalışma kapsamında incelenen eserlerde Anadolu kadınının ve kız çocuklarının toplumdaki konumu, erkek egemen zihniyetin hâkim olduğu bir ortam ve ağalık sisteminin olumsuzlukları üzerinde durulduğu; pek çoğunda sistem eleştirisi yapıldığı belirlenmiştir. Anadolu insanının çağın gerisindeki yaşantısı, devlet görevlilerinin taşrada yaşayan insanları ihmal edişi, gerekli eğitim-öğretim seferberliğinin oluşturulmayışından kaynaklı kültürsüzlük ve bu coğrafyada yaşayan insanların, kadınlara ve çocuklara olan değersiz yaklaşımı hemen her eserde yinelenerek tenkit edilmiştir.

Nevzat Üstün'ün kendisinin de mensubu olduğu sosyal çevreyi gözlemci çerçevede anlattığı hikâyelerinde genellikle, toplumun dışına itilmiş, geri kalmış ve yalnızlaştırılmış insanlarına değinmiştir. Eğitimsiz kalan toplumun ahlaki yozlaşmasına her fırsatta dikkat çeken Üstün, özellikle biyolojik gelişimini tamamlamadan evlendirilen kız çocuklarının toplumdaki silinmesine ve erkek egemen düzende kadınların yok sayılışına dikkat çekmiştir. Hikâyelerinde eleştirel olarak sergilediği kadınların pek çoğu söz sahibi olamayan, sadece beden gücünden ve kadınlığından faydalanılan varlıklar olarak görülen toplum tarafından nesneleştirilmiş kadınlardır.

Nevzat Üstün'ün incelenen beş hikâye kitabında dikkat çekilen bir diğer husus ise ağa hegemonyası altında ezilen yoksul köylüdür. Yıl boyunca kısıtlı imkanlarıyla çalışıp elde ettiği ürünü ağaya vermek zorunda kalan insanların bu durumdan rahatsızlık duymaması halkın öğrenilmiş çaresizliği olarak ele alınmıştır. Ağanın ilahlaştırılması ve sorgulanmadan her buyruğunun yerine getirilmesi, emek sömürüsü olarak görülmüştür.

Hikâyelerdeki kadın-erkek ilişkisine bakıldığında, erkeğin özgürlüğü kadının esareti dikkat çekmektedir. Her şeyi yapmakta özgür olan erkek, kadını hiçe saymakta, şiddet göstermekten ve istismar etmekten kaçınmamaktadır. Bir diğer dikkat çeken husus ise kadının bu durumdan şikayetçi olmayışdır. Erkeğin her düşüncesini kabul etmesi ve kendisine itham edilen her suçta karşı savunmasız kalışı kadının aile için-

deki ve toplumdaki yerini ortaya koymaktadır. Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi görüşün temsilcilerinden biri olan Nevzat Üstün, hikâyeleriyle Anadolu'ya çevirdiği merceğinden toplumun aksayan yönlerini realist çizgide yansıtmıştır.

Kaynakça

1. Kitaplar

- Akyüz, Kenan. *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 2015.
- İleri, Selim. "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri". *Türk Dili, Türk Öykücülüğünün Özel Sayısı*. der. Ömer Asım Aksoy. 2-29. Ankara: Yorum Basımevi, 2018.
- Kabaklı, Ahmet. *Türk Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2008.
- Korkmaz, Ramazan. "Servet-i Fünun". *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*. ed. Ramazan Korkmaz. 131-179. Ankara: Grafiker Yayınları, 2014.
- Külahlıoğlu İslam, Aysenur. "Cumhuriyet Dönemi Türk Hikayesi". *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*. ed. Ramazan Korkmaz. 341-378. Ankara: Grafiker Yayınları, 2014.
- Lekesiz, Ömer. "Öykücülüğümüzde Dönemler". *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*. der. Hüseyin Su. 18-26. Ankara: Öncü Basımevi, 2005.
- Üstün, Nevzat. *Yaşama Duvarı*. İstanbul: Ataç Kitabevi Yayınları, 1964.
- Üstün, Nevzat. *Almanya Almanya*. İstanbul: Var Yayınevi, 1965.
- Üstün, Nevzat. *Çıplak*. İstanbul: Var Yayınevi, 1966.
- Üstün, Nevzat. *Akrep Üretim Çiftliği*. İstanbul: Var Yayınevi, 1968.
- Üstün, Nevzat. *Çıplak*. İstanbul: Var Yayınevi, 1970.
- Üstün, Nevzat. *Boğaların Ölümü*. İstanbul: Var Yayınları, 1975.

2. Makaleler

- Demir, Ayşe. "Başlangıcından Cumhuriyete Kadar Ana Çizgileriyle Türk Hikayesi". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4/7 (2006), 99-128.
- Kavcar, Cahit. "Türk Roman ve Hikayesinde Köye İlk Açılma". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8/1 (1975), 317-325.
- Sağlam, Mehmet Halil. "Karabibik Hikayesinde Sosyokültürel Tespitler". *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12/27 (2019), 777-793.
- Türkmenoğlu, Sevgi. "Milli Edebiyat Dönemi Roman ve Hikayeciliğine Genel Bir Bakış". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45 (2019), 31-47.